

Hüseyin Münzevî: Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği

Hossein Monzavi: His Life, Works and Literary Personality

Öz

Sevâl GÜNBAL BOZKURT*

* Dr. Öğr. Gör., İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dođu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İstanbul, Türkiye, seval.gunbal@medeniyet.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5564-0572
ROR ID: ror.org/05j1qpr59

Gönderilme Tarihi / Received Date
24.06.2024
Kabul Tarihi / Accepted Date
19.10.2024
Yayın Tarihi / Publication Date
21.10.2024

Atıf/Citation: Günbal Bozkurt, S. (2024). Hüseyin Münzevî: Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 30, 351-364 doi.org/10.30767/diledeara.1504326

Hakem Deđerlendirmesi:
İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme.

Çıkar Çatışması:
Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek:
Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review:
Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest:
The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support:
The author declared that this study has received no financial support

Copyright 2024

Dil ve Edebiyat Araştırmaları
Dergimizde yayımlanan makalelerin telif hakları dergimize ait olup CC-BY-NC-ND lisansına uygun olarak açık erişim olarak yayımlanmaktadır.

tded.org.tr | 2024

İran şiirinde gazel türünün eski işlerliğini yitirdiği, bugünün insanının düşüncelerini yansıtmada yetersiz kaldığı ve bu nedenle artık şiirde yeni biçimlerden istifade edilmesi gerektiği tartışmalarının yaşandığı zamanlarda, Nîmâ Yûşic ekolünün başarılı bir takipçisi olan Hüseyin Münzevî, gazel türünde yazmış olduğu şiirlerle bu türe taze bir soluk getirmiştir. 1946 yılında Zencan'da doğan şair, henüz yirmi beş yaşındayken kaleme aldığı “*Hanjere-yi Zahmî-yi Tegazzül*” adlı ilk şiir kitabı ile bilhassa gazel sahasında dikkat çekmiş, çağdaşı şair ve eleştirmenler tarafından yenilikçi bir şair olarak anılmıştır. ‘Sonsuz aşkın şairi’ olarak adlandırılan Münzevî, 2004 yılında elli sekiz yaşında vefat edene kadar Farsça ve Türkçe şiirler yazmıştır. Yazmış olduğu terâneler (şarkı) ise birçok İranlı sanatçı tarafından icrâ edilmiştir. Usta şair Şehriyar tarafından kaleme alınan *Haydar Baba’ya Selâm* isimli şiiri Farsçaya tercüme ederek çeviri alanındaki kabiliyetini de ortaya koymuştur. Bu çalışmada İranlı şair Hüseyin Münzevî'nin hayatı ve edebî kişiliği üzerinde durulacak, şairin bazı şiirleri Türkçeye tercüme edilerek şiirlerin tahlili yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hüseyin Münzevî, Modern İran Şiiri, Gazel, Üslûp, Tema.

Abstract

Hossein Monzavi, a successful follower of the Nima Yooshij school, brought a breath of fresh air to this genre with his poems in the genre of Sonnet, at a time when the Sonnet genre in Iranian poetry lost its old functionality, was insufficient to reflect the thoughts of today's people, and therefore new forms of poetry should be used. The poet, who was born in Zencan in 1946, drew attention especially in the field of Sonnets with his first poetry book called “*Hanjare-e Zakhmi-e Taghazzol*” (Wounded larynx of the sonnet writing), which he wrote when he was only twenty-five, and his contemporary poets and critics talked about him as an innovative poet. Known as the ‘poet of eternal love’, Hermit continued to write poems in Persian and Turkish until he passed away in 2004 at the age of fifty-eight. The songs he wrote have been performed by many Iranian artists. He showed his talent in the field of translation by translating the poem of master poet Shahriyar named “Salam to Haydar Baba” into Persian. In this study, the life and literary personality of the Iranian poet Hossein Monzavi will be emphasized, some poems of the poet will be translated into Turkish and the poems will be analyzed.

Keywords: Hossein Monzavi, Contemporary Poetry of Iran, Sonnet, Style, Theme.

Giriş

İran şiirinde modernleşme, yirminci yüzyılda Meşrutiyet İnkılâbının ardından (1285 h.ş./1906 m.) yaşanan toplumsal uyanış ve siyasî gelişmeler ışığında gerçekleşmiştir. Bu dönemde şairlerin vatan konulu şiirler yazmaya yöneldiği dikkat çekmektedir. Meşrutiyetin sona ermesi ve Rıza Şah Pehlevî'nin (hk. 1925-1941) saltanatının başlaması ile şiirlerde siyasî içerik azalsa da müteakip yıllarda yeni imge ve mazmunların kullanıldığı toplumsal şiirler görülmeye başlanır. Özellikle 1940 ve sonrası yıllardaki İran şiirinin bireyden toplumsal olana doğru evrilen bir süreç geçirdiği söylenebilir. Modern İran şiirinde asıl yenilik Nîmâ Yûşic (1897-1960) ile başlamıştır. Nîmâ'nın “şi'r-i nev/yeni şiir” diye tanımlanan serbest tarzdaki şiirleri, kendisinden sonra gelen birçok şairi etkilemiş ve üslûbu, birçok şair tarafından taklit edilmiştir. Nîmâ'nın dil ve biçimde getirdiği yenilik, modern İran şiirinin önemli özellikleri arasında yer almaktadır. Modern İran şiirinin kurucusu kabul edilen Nîmâ'nın adından hareketle “Şi'r-i Nîmâî/Nîmâî Şiir” olarak adlandırılan bu yeni türde aruz ve kafiye tamamen reddedilmemekle birlikte klasik şiirde var olan şekil ve muhtevada önemli değişiklikler göze çarpar. Yani şair, duygularını ifade etmede ve yeni imgeler yaratmada dilerse kafiyeden faydalanabilir. Modern İran şiirinde Nîmâî şiirin ardından, Ahmed Şamlû (1925-2000) öncülüğündeki ikinci şiir akımı olan ‘Şi'r-i Sepîd/Mensur Şiir’, edebiyat mahfillerinde yaygınlık kazanmaya başlar. Buna göre şairler, serbest şiir türünü benimsemiş ve şiirlerinde sıklıkla günlük konuşma ifadelerine yer vermişlerdir. Bu şiir türünde mitler ve halk anlatıları ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada hayatından ve şiir görüşünden bahsedeceğimiz Hüseyin Münzevî (1946-2004), her iki türde de şiirler kaleme almış, kendisinden önceki kuşağın sıkı bir takipçisi olmuştur. Münzevî, modern şiirin içinde klâsik bir kalıp olan gazeli yeni bir söyleyiş ile kullanan kendine özgü bir şairdir. Sîmîn Behbehânî (1927-2014) gibi çağdaş İran şiirinde bilhassa gazel kalıbında verdiği eserlerle önemli bir yer edinen şairin hayatı ve şiirleri hakkında Türkçede yapılmış bir çalışma yoktur. Bu sebepten, şiirinin muhtevası ve şekillenmesinde etkisi olduğunu düşündüğümüz kısa hayat hikâyesi ile üslubu hakkında bilgi verilmiş, örnek olmak üzere bir kısım şiirleri tercüme edilmiştir. Çalışmamızın özellikle modern İran şiiri alanında çalışacak araştırmacılara yol göstereceğini umuyoruz.

Hayatı

Yeni İran şiirinde gazel tarzında yazdığı şiirler ile dikkat çeken Hüseyin Münzevî, 1946'da Zencan'da dünyaya gelir. Babası Muhammed Münzevî öğretmenlik yaptığı için çocukluğunun ilk birkaç yılını Zencan'ın civar köylerinden olan Pirsakka ve Çerger'de geçirir (Kâzîmî, 1388, s. 7). Şair, ev hanımı olan annesi Fatma Tevekküliyan'dan dinlediği ninni ve Azerbaycan efsanelerinin erken yaşlarda zihninde edebiyata karşı bir merak uyandırdığından daha sonraki yıllardaki yazılarında bahsedecektir. Şairin edebî dünyasının daha çocukluk yaşlarında şekillenmeye başladığı, babasının da bir şiir defterinin varlığından bahsetmesinden anlaşılmaktadır.

Münzevî ilk eğitimine 1953 yılında Zencan'daki Firdevsî İlkokulunda başlar. Bu okulda dört yıl okuduktan sonra Sâib Tebrîzî İlkokulu'na geçer. İleri yaşlarında, kaderinin şiirle bağlantısını okuduğu bu iki okulun isimlerinin Fars şiirinin iki önemli şairinin adlarını taşımasına yoracaktır (Fethî, 1397, s. 19). Ortaokul ve liseyi Zencan'da tamamlayan Münzevî, liseyi bugünkü adlarıyla Şerîatî (eski Pehlevî Lisesi) ve Muntazırî Lisesinde (eski adı ile Sa'îd Muhsin ve Sadr-i Cihân Lisesi) okudu. 1964'te Tahran Üniversitesi Fars dili ve edebiyatı bölümüne kaydoldu. Üniversite eğitimi görmek üzere Zencan'dan Tahran'a gidecek olan Münzevî'yi uğurlamak için Zencan halının yarısının tren garına geldiğini kardeşi Bihruz Münzevî şöyle anlatır:

“Ben o yıllarda çok küçüktüm. Ama sonraları bana anlatılanlardan duyduğuma göre o gün Zencan halkının yarısı onu uğurlamak için garda toplanmıştı. Çünkü o yıllarda ücra bir şehirden bir kişinin çıkıp da Tahran Üniversitesi’ne kabul alması olağanüstü bir olay kabul ediliyordu.” (Fethî, 1397, s. 19). Tahran Üniversitesi’ndeki öğrencilik yılları Pervîz Nâtil Hânlerî (1914-1990), Zebîhullâh Safâ (1911-1999), Behrâm Ferahveşî (1925-1992), Şîrîn Beyânî (d. 1938) ve Sîmîn Dânişver (1921-2012) gibi önemli isimlerin rahle-i tedrisinden geçme fırsatını şaire sunar. Üniversitedeki yakın arkadaşları arasında Ali Eşref Dervişyan (1941-2017), Cafer Kûşâbâdî (1941-2010) ve Ali Musevî Germarûdî (d. 1941) gibi yazarlar vardır. Tahran’da babaannesinin evinde kalan şair, buradaki edebî muhitlere girer ve bu toplantılarda Muhammed Ali Behmenî (d.1942), İmran Salâhî (1947-2006), Celâl Serferâz (d.1943) ve Bihruz Razavî (d. 1948) gibi şair ve yazarlarla uzun yıllar sürecek dostluklar kurar.

Şair Bihruz Razavî, Münzevî ile tanışmasını şu şekilde anlatır: “60’lı yılların sonunda her cuma gecesi Jale Caddesinde Sa’d Edebiyat Topluluğunda (Encümen-i Edebî-yi Sa’d) bir araya gelirdik. Benim çağdaşım olan şairler o yıllarda henüz gençlik çağlarını geçiriyordu. Mihrdad Avesta (1930-1991) ve Riyâzî Yezdî (1911-1984) gibi dönemin meşhur şairleri de bu meclislere katılıyordu. Bu toplantıların birinde şiirini okuması için genç bir şair kürsiye davet edildi. Zayıf, utangaç, başı önde bir genç kürsiye geldi ve gazelini okumaya başladı. Bu toplantılarda genellikle elimde kalem, okunan güzel şiirleri not alırdım. Bu yeni gelen gencin ise defterime yazmaya geçecek bir şiiri olacağını tahmin etmiyordum. Ama ilk beyti duymamla beraber hızla gazelin ikinci beytini yazmaya koyuldum. Toplantının sona ermesinin ardından İmran Salâhî ile birlikte yürüyen Münzevî’ye yaklaştım. Selam verdim ve yazabilmem için gazelin ilk beytini okumasını rica ettim. Defterime bakıp gazelin devamını yazdığını görünce sevecen bir şekilde ilk beyti tekrarladı ve yazdım. Böylece dostluğumuz başladı ve o ölüncüye dek devam etti.” (Rehberyan, 1400, s. 52).

1979 yılındaki İslam İnkılâbı sonrasında Celâl Serferâz İran’dan ayrılır, Muhammed Ali Behmenî de Benderabbas’a gider. Eski dost ortamının samimiyetinden uzak kalan şair yalnızlaşır.

1968 yılında şairin *Lebet Sarîhterin Âye-i Şukûfâyîst* (Dudağın Çiçeklenmenin En Âşıkâr Aye-tidir) ismini taşıyan ilk gazeli, *Firdevsî* dergisinde yayımlanır. 1971’de ilk şiir kitabı *Hançere-i Zahmî-yi Tegazzül* (Tagazzülün Yaralı Gırtlığı) ile ödüle lâyık görülür. Bundan iki yıl sonra yani 1973 yılının Kasım ayında Tahran’daki Goethe Enstitüsü tarafından yedi gece süresince genç şairlere yönelik düzenlenen şiir gecelerinden biri, Hüseyin Münzevî ve Tâhire Saffarzâde (1936-2008) şiirine ayrılmıştır. Lengerûdî’ye göre (1397, s. 372); bu şiir gecelerine iyi ve yetenekli şairlerin yanı sıra yalnızca “usta bir muhalif” rolü oynamak amacı ile katılan fakat şiir yazma kabiliyetine sahip olmayan kimseler de iştirak etmekteydi. 70’li yıllar aynı zamanda İran’ın siyasi açıdan karışık bir atmosfer içinde olduğu yıllardır. Bu siyasi karışıklık şiir gecelerine duyulan ilginin azalmasına sebep olmuştur. Kimi zaman bu şiir geceleri, düzenlenmesinin ertesinde dönemin edebî dergilerinde eleştiriliyor ve alaya alınıyordu. Bu sebeple şiir gecelerini organize edenler, bazı şairlerin hakkını vermek için şiir severlere açıklama yapmak zorunda kalıyordu. İran’ın bu karışık ortamında genç bir üniversite öğrencisi olarak şiir hayatına devam eden şair dolaylı da olsa dönemin toplumsal olaylarının etkisi altında kalmıştır.

Şair üniversiteye devam ederken Sosyoloji bölümünde bir öğrenciye âşık olur ve bu yüzden Fars dili ve edebiyatını yarıda bırakıp sosyoloji bölümüne geçer. Ancak sevdiği kızın ailesi bu birlikteliğe karşı çıkar ve kızlarını yurtdışına gönderir. Böylece sona eren bu aşk hikâyesinin nihayetinde Münzevî üniversite tahsilini yarıda bırakır. Şairin kavuşamadığı bu mahubesi onun sonraki

bazı şiiirlerinin kaynağı olmuştur. Bu olaydan sonra şair üniversiteden ayrılır, ruhsal bunalımlar yaşar ve doğduğu yer olan Zencan'a geri döner. Şair ancak 1980'de tekrar Tahran Üniversitesi'ne gelerek kalan derslerini verir ve Fars dili ve edebiyatı bölümünden lisans diplomasını alır (Fethî, 1397, s. 34-36). Münzevî, 1975 yılında evlenir ve tek çocuğu Gazel dünyaya gelir. 1970'li yıllarda İran Radyo ve Televizyon Kurumunda (Radyo ve Televizyon-i Millî-yi İran) şair ve yazar Nadir Nadirpur'un başında olduğu *Bugünün Edebiyatı (Edeb-i İmrûz)* bölümünde çalışmaya başlar. Bir müddet bazı programların sorumluluğunu üstlenir. Haftada iki defa yayımlanan *Yek Şi'r ve Yek Şair* isimli radyo programını sunar. Radyo ve televizyondaki faaliyetlerinin yanı sıra *Rudekî* adlı edebiyat dergisinin şiiir bölümünün hazırlanmasında ve *Surûş* dergisinin yayımlandığı ilk yıllarda görev alır (Kazimî, 1388, s. 30). Aynı zamanda *Temâşâ* dergisi için makale yazan şair, yerel bir gazete olan *Ümid-i Zencân* isimli bir gazetenin de şiiir sayfasından sorumlu olmuştur. Münzevî ayrıca geçimini sağlamak için İranlı müzisyen ve şarkıcılarla birlikte çalışmış ve yaklaşık yüz elli civarında terâne (şarkı) kaleme almıştır. Şairin yazdığı terânelerin birçoğu Muhammed Nurî, Daryuş İkbâlî, Kuruş Yağmaî, Mercan, İrec ve Humayun Şeceryan gibi bazı İranlı sanatçılar tarafından icrâ edilmiştir.

1979 İran İnkılâbı'nın ardından ortaya çıkan atmosferde işsiz kalan şairin, bir süre sonra sorumlusu olduğu *Surûş* isimli dergideki işine son verilir. Kısa bir süre Niyâveran Kültür Merkezi ve Hüseyiniye Kütüphanesi'nde çalışır. 1984'te Tahran'da özel ders vermeye başlar. Sonraları şair Mehdi Ehevan Sâlis ile birlikte İnkılâb-ı İslâmî (önceki adıyla Franklin) yayınevinde editör olarak çalışır. Bu işten sonra devlet kurumunda çalışmayan şairin sabit bir işi olmaz (Fethî, 1397, s. 42). 1981 yılında eşinden boşanır; yaşadığı maddi ve manevi buhranın yanı sıra kardeşi Hasan Münzevî'nin vefatıyla bütünüyle sarsılır. Zencan'a geri döner ve yaklaşık yirmi yıl zarfında bir şiiir kitabı ve bir tercüme dışında yeni bir eser yayımlamaz. Bu devre şairin suskunluğa büründüğü bir dönem olarak kabul edilir. Yakınları tarafından, ömrünün son yıllarında bazı ruhî ve fiziksel hastalıklara yakalandığı ifade edilen Münzevî 2004 yılında elli sekiz yaşında iken Zencan'da vefat etmiştir.

Eserleri

1. *Hançere-i Zahmî-yi Tegazzül (Tagazzülün Yaralı Gırtlığı)*: 1971 yılında yayımlanan bu ilk şiiir kitabı ile Furuğ Ferruhzad Şiiir Ödülü'ne layık görülmüştür. Aynı yıl öykü dalında bu ödül yazar Celal Âl-i Ahmed'e verilmiştir (Lengerûdî, 1397, c. 4, s. 256). İlk şiiir kitabındaki şiiirlerin birçoğunu şair henüz on dokuz yirmi yaşlarında kaleme almıştır. Bu sebeple dönemin edebiyat eleştirmenleri Münzevî'yi gelecek vaat eden genç şairlerden biri olarak değerlendirmiştir. Kitapta yer alan yirmi iki şiiirden ikisinin teması toplumsal, diğerleri ise aşka dairdir.

2. *Sefer Han (Sefer Han)*: 1979 yılında yayımlanan ve şairin Nîmâî tarzda kaleme aldığı uzun bir şiiirdir. Münzevî bu kitabını hem kardeşi Hasan Münzevî'ye hem de Muhammed Rıza Şah döneminin siyasi tutuklularından olan Sefer Kahramaniyan'a (1921-2002) ithaf etmiştir (Fethî, 1397, s. 81).

3. *Bâ Aşk der Hevâlî-yi Facî'a (Felaketin Yakınında Aşkla)*: Şairin uzun süren sessizliğinin ardından 1992 yılında yayımlanan bu kitapta yüz bir gazel yer almaktadır. Şairin, ölümü ile üzerinde derin bir iz bırakan kardeşi için yazdığı yedi şiiire de bu kitabında yer vermiştir.

4. *Şokeran ve Şeker (Baldıran Otu ve Şeker)*: 1994 yılında yayımlanan bu kitap yüz kırk beş gazel içermektedir. Fethî'ye göre (1397, s. 89) kırk yaşını geçmiş olan şair artık gençlik heyecanlarını ve zihnî dağınıklığını geride bırakmıştır. Böylece düşüncelerini çağının toplumsal ve siyasi

olaylarına yöneltmiştir. Bu gazellerde 79 İnkılâbî ve İran-İrak savaşının tesirleri görülebilir. Söz konusu şiir kitabı, şairin diğer kitaplarına nazaran daha toplumsal bir atmosferi yansıtır.

5. *Bâ Siyâveş ez Âteş (Ateşi Geçen Siyaveş ile)*: Şairin üç şiir kitabından bizzat kendisinin seçerek yayımladığı bir eserdir. Kitapta üç yüz otuz dört gazel yer almaktadır.

6. *Kehribar ve Kâfur (Kehribar ve Kafûr)*: Şairin özellikle gazel alanında olgunluk çağı şiirlerini içeren ve iki bölümden oluşan bu eserinde doksan yedi şiir bulunmaktadır. Şair bu şiir kitabını babasının kehribar rengindeki çehresine ve annesinin kâfur kokulu saçlarına ithaf etmiştir (Fethî, 1397, s. 91).

7. *Ez Terme Ve Tegazzül (Terme ve Tagazzülden)*: Şairin, kızı Gazel Münzevî'ye ithaf ettiği bu eser, onun Nîmâî ve Sepîd tarzında kaleme aldığı şiirleri içeren bir seçkidir.

8. *Be Hemîn Sâdegî (Bu Kadar Basit)*: Şairin 1969 – 1999 arası otuz yıllık süre boyunca serbest tarzda yazmış olduğu şiirlerin bir araya getirilmesi ile oluşmuştur.

9. *Bâ Aşk Tâb mî Âverîm (Aşkla Dayanıyoruz)*: Şairin eski şiirlerinin yanı sıra Nîmâî tarzda kaleme aldığı dörtlüklerin de yer aldığı bir eserdir. Bu kitabın ilk şiiri, *Sevûşûn* romanının yazarı Sîmîn Dânişver'e ithaf edilmiştir. Mitolojik bir karakter olan Siyavuş'un ölümünden çok etkilenen Münzevî'nin bu şiir kitabını *Sevûşûn* romanının tesirinde kaleme aldığı söylenebilir (Kazimî, 1388, s. 39).

10. *În Kâğezîn Câme (Bu Kâğıttan Elbise)*: Gazel, mesnevi ve rubailerden oluşan ve 2000 yılında yayımlanan bu kitaptaki beş gazel dışında diğer tüm şiirler, şairin daha önceki şiir kitaplarında da yer almıştır.

11. *Ez Hâmûşîhâ ve Ferâmûşîhâ (Suskunluklar ve Unutkanlıklardan)*: Şairin hayatının son yıllarında kaleme aldığı şiir kitabı 2001'de yayımlanmıştır.

12. *Hemçenân ez Aşk (Yine Aşkta)*: Pek azı yeni, çoğu şairin eski şiirlerinden oluşan kitap onun vefatından 2004 yılında yayımlanmıştır.

13. *Fânushâ-yi Âftâbî (Güneş Fenerleri)*: Yeni tarzda, gazel ve mesnevi nazım şekliyle yazılan peygamber nesli ve on dört imamın medhine dair dinî muhtevalı şiirlerden oluşan eser, şairin ölümünden sonra 2005 yılında yayımlanmıştır.

14. *Duman (Duman)*: Şairin uzun yıllar yayınevlerinde bekleyen ve oldukça geç bir süre sonra yayımlanan Türkçe şiirlerini içermektedir. Bu şiir kitabı Farsçaya da çevrilmiştir.

Çevirileri:

1. *Haydar Baba (Haydar Baba)*: Şair Şehriyar'ın Azerbaycan Türkçesi ile kaleme aldığı şiiri Münzevî, 1990 yılında Farsçaya tercüme etmiştir. Kazimî (1388, s. 33)'ye göre; Haydar Baba şiirinin en şâirâne Farsça tercümesi budur ve bu çeviri aracılığıyla Münzevî kendine özgü sanatsal yeteneğini ortaya koymuştur.

2. *Tiğ-i Zeng Zede (Paslı Kılıç)*: On sekiz Azerbaycan halk hikâyesinin sade ve akıcı bir dille Farsçaya yapılan çevirisidir. Bu çeviri eser 2004 yılında yayımlanmıştır (Münzevî, 1985/1388, s. 5).

İncelemeleri:

1. *În Türk-i Parsî Gây (Farsça Söyleyen Bu Türk)*: Şair Şehriyar'ın şiirlerinin tahlil ve incelemesini içeren bu eser 1993 yılında neşredilmiştir.

2. *Dîdâr der Metn-i Yek Şi'r* (Bir Şiir Metninde Buluşma): Eser, muasır İran şairlerinden seçtiği otuz altı şiirin tenkidi mahiyetinde bir çalışmadır. Modern şairlerin şiirlerine yönelik irdeleyici bakışı şairin eleştirel yeteneğini göstermektedir.

Hüseyin Münzevî'nin yukarıda adı geçen eserleri, çeviri ve incelemeleri dışında Zencan'lı şairlerin Türkçe şiirlerinden derlediği bir şiir seçkisi de bulunmaktadır. Şairin toplu şiirleri Muhammed Fethî aracılığıyla *Mecmûa-i Eş'âr-ı Hüseyin Münzevî* adıyla Nigâh Yayınları tarafından neşredilmiştir.

Edebî Üslûbu

Her ülkenin edebiyatı, o ülkede ortaya çıkan siyasi ve toplumsal olaylara bağlı olarak bir değişim ve gelişim süreci yaşamaktadır. Modern İran şiirinin de İran'da yaşanan modernleşme hareketinden bağımsız olması düşünülemez. Kaçarlar döneminde başlayan modernleşme hareketlerinin ardından Pehlevî hükümeti de başta askeri ve sosyal hayat olmak üzere birçok alanda düzenlemeye gitmiştir. Bu doğrultuda modern dünyadaki gelişmeler takip edilmek istenmiş devlet yönetiminde, iktisadi ve toplumsal hayatta yeni fikirlere ihtiyaç duyulmuştur. Ancak oldukça hızlı bir şekilde gerçekleşen bu yenileşme çabalarına halkın tamamı aynı düzeyde ayak uyduramaz ve birtakım sorunlar yaşanır. Zira İran toplumu, bu değişim sürecinin öncesi ve sonrasında savaş, darbe, salgın hastalık gibi olayları tecrübe etmiştir. Bu değişim sürecinde yaşananların sanat ve edebiyat alanına da yansıdığı görülmektedir. Söz konusu ihtiyaç doğrultusunda aydınlar eserlerinde üslup, biçim ve temada yeniliklere yönelmişlerdir. Böylece batılı tarzda ilk tiyatro oyunları, hikâye ve romanlar kaleme alınmıştır. Bu dönemde modern Fars şiirinde de önemli değişiklikler görülmeye başlamıştır. Örneğin, şiirin kafiye düzeninin değiştirilmesi, fikir ve temada yenileşme bu dönemde ortaya çıkmıştır. Yalnızca seven ve sevilen arasında geçen bir şiir anlayışına karşın, vatan duygusu bu dönemin şiir atmosferini etkilemiştir. Vatan sevgisi, savaş ve bazı toplumsal konular, varoluş kavramı, korku, yalnızlık ve umutsuzluk modern İran şiirinin temel konuları olmuştur. Şiirde içerik ve tema ön plana çıkarken, biçim onun ardından gelmektedir. Bu dönemde klâsik şiirinin en yaygın türlerinden olan gazelde konu açısından çeşitlilik görülmüştür. Kâzîmî'ye göre; "Kaçar dönemi İran şiirinde gazelde belirgin bir değişim söz konusu olmasa da belki anlam açısından bir gelişme yaşandığı söylenebilir. Ama Meşrutiyet şairleri halkın uyanışı ile uyandılar ve toplumsal sorunlara yöneldiler. Toplumsal gazel teması o zaman başladı. Fakat bu dönem gazelde dil, üslup ve teşbih bakımından eskiye benzerlik söz konusu idi. Oysa Nimâ Yûşic kendi şiirinin üç özelliği ile (yeni dil, yeni bakış, yeni biçim) şiirdeki arayışını sürdürdü. Yeni biçim dışında kalan hususlarda Nimâ sonrası gazelde başarılı olunmuştur." (1388, s: 48). İranlı yazar ve şair Nadir Nadirpur, bugünün gazelinde belirgin bir üsluba sahip olan dört kuşak şairi şu şekilde sıralamıştır: "Bu dört şairin şiirlerinin altında imzası olmasa da, bu gazellerin hangi şaire ait olduğu anlaşılabilir. Onlar, sırasıyla birinci kuşaktan Şehriyar, ikinci kuşaktan Sîmîn Behbehânî, üçüncü kuşaktan Menûchehr Şeybânî ve dördüncü kuşaktan Hüseyin Münzevî'dir." (Kâzîmî, 1388, s: 62).

Bu doğrultuda modern İran şiirinin önemli ve etkili gazel şairlerinden olan Hüseyin Münzevî, Nîmâî şiir ekolünü doğru anlayabilmiş ve Nîmâ Yûşic'in modern şiir hakkındaki görüşlerini doğru bir şekilde kendi şiirinde uygulayabilmiştir. Üslup yapısı bakımından İran şiirinin geleneksel motiflerine yeni bakışı, günlük konuşma ve folklorik dilin zengin hazinesinden yararlanması, yapı ve anlam bakımından arkaizme ilgisi, mitolojik kültürden beslenmesi, ünlem sözcüklerindeki fesâhat, geniş teşbihler aracılığıyla klâsik şiirde yaygın olarak kullanılan imgeleri yenilemesi ve aynı zamanda isim-sıfat tamlamalarına bilinçli bir yaklaşımla yeni imgeler üretmesi onun şiirini Nîmâ'nın görüşlerinin tezahürü kılmıştır (Kâzîmî, 1388, s: 7).

Münzevî'nin şiirini belirgin kılan öğeler arasında şu hususlar göze çarpmaktadır: Kahramanlık anlatıları ve efsanelerden etkilenme, günlük konuşma dilinden ve arkaik sözcüklerden yararlanma, tekrara düşmekten kaçınma, yeni bir dil ve üslûp arayışı, Neoklâsik tarzda söylenmiş gazeller ve âşıkane gazellerinde klâsik şiirdeki maşuk betimlemesinin aksine kendine has özelliklere sahip yeni ve farklı bir maşuk yaratma ihtiyacı (Kâzîmî, 1388, s: 12-13). Münzevî'nin şiirinin hakikati aşktır. Aşk, adeta onun şiirini tüm varlığıyla kuşatmıştır. Hatta toplumsal gerçekçi ya da felsefî tarzda kaleme aldığı şiirler bile, özünde aşkın çevirip kuşattığı şiirlerdir.

Münzevî; Hâfız ve Sa'dî gibi klâsik İran şiirinin öncülerinin gazelde söylenebilecek her şeyi söylediği görüşünü savunanlara itibar etmez. Münzevî, hatta söz konusu şairlerin değinmedikleri daha birçok konu olduğunu ileri sürmektedir. O'na göre aşk günlük bir konu değildir, bir sürekliliği temsil eder. Ancak Hâfız'ın kendi zamanında bahsettiği aşk ile Münzevî'nin bahsetmiş olduğu aşk arasında birçok açıdan fark vardır. Nitekim seven ve sevilen de farklıdır. Onun gazelinin tadı ile on üçüncü ya da on dördüncü yüzyıldaki bir şairin gazelinin tadı farklıdır. Eğer farklı olmaz ise bundan kendi zamanının insanı olmadığı anlaşılacaktır (Münzevî, 1398, s:36). Münzevî'nin gazel türüne yeni bir söyleyiş kazandırma amacı, klâsik edebiyatın bu formunu kendi çağının ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde kullanmaya yönelik bir girişimdir. Gazelin modern çağda yeniden söylenişi bu türe yalnızca bir yenilik getirmek değil biçim-üslup, içerik ve konu açısından da bir bütünlüğün sağlanması gereği ve çağının insanının sorunlarını yansıtmaya yönelik olarak düşünülmelidir. Münzevî, gazelin en az yedi ve en fazla on dört beyit ile sınırlandırılmasına da karşı çıkmıştır. Ona göre gazelin beyit sayısının bir önemi yoktur. Şair sözünün bittiği yere kadar gazelini uzatabilmelidir.

Şiirlerinin Teması

Münzevî, her ne kadar yazdığı şiirlerle 1979 devrimi sonrasındaki dönemde daha etkili olmuş olsa da 79 devrimi öncesindeki edebî düşünceden etkilenmiş, dil ve üslûp bakımından da bu dönemin şairlerini takip etmiştir. Bu durumu bilhassa onun erken dönem şiirlerinde görmek mümkündür. Şair; Fîrûğ Ferruhzâd, Ahmed Şamlû, Mehdî Ehevan Sâlis ve Sohrab Sepehrî gibi inkılâp öncesi isimlerle yakın ilişkiler kurmuştur. İlk gazellerini, zeminini yine bu isimlerin oluşturduğu yeni şiir dalgasından hareketle kaleme almıştır. Şiirlerinde kullandığı temalarda mitolojik ve yerel öğeler dikkat çekmektedir. Bununla birlikte devrim sonrası olayları da onun şiirinde görmek mümkündür. Başlardaki, aşk ve varoluşu anlama konulu şiirler sonraları yerini, çoğunlukla Kerbelâ vak'ası, İran-İrak savaşında şehit olan İranlı askerler ve vatan sevgisi gibi konulara bırakmıştır. Bu durum aslında şairin ülkesinin geçirmiş olduğu tarihi ve siyasi süreçten bağımsız olmadığını göstermesi bakımından önemlidir. Şairin devrim öncesi dönemde yazmış olduğu terâneler de zikredilmesi gereken önemli bir husustur. Bu terâne/şarkılar şairin adının daha geniş çevrelerce duyulmasını sağlamıştır. Ancak popüler kültürün bir temsili olan bu şiirlerin dışında şairin lirik derinliği olan, yaşamı sorguladığı, hüznün-sevinç, keder, hasret, umut-umutsuzluk gibi duyguların yoğun olarak işlendiği şiirlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Mecîd Âbâdî'ye göre; "Münzevî'nin şiiri ve yaşantısı birbirinden ayrı değildir. Onun dertli ve yorgun bir ruhu vardır. Kendini, *Caddelerin Mecnunu* diye isimlendirirken aslında gerçeği söylemektedir. "*Gece sabaha dek hatıranla dolaştım.*" diye başlayan meşhur şiiri gece vakti Tahran'da Veli Asr Meydanı'nda söylenmiştir ve genel şekliyle Münzevî'nin şiir kitaplarının, onun acılarının ve avareliklerinin yansımasıdır." (Mecîd Âbâdî, 1398, s: 17)

Doğulu bir şair olmanın hissiyat ve tecrübeleri özellikle iklimin onun üzerindeki melankolik ruh hâlini daha da baskın hâle getirişinde, tabiat unsurlarını işleyişinde ve bunlar aracılığıyla yaptığı kişileştirmede görülmektedir. Mevsimler, sıcaklık, gece ve gündüz gibi doğa olaylarına yö-

nelik vermiş olduğu tepkilerden anlamak mümkündür. Ağaçları darağacına benzetmesi, coşkuyla akan pınarları da uyanık bir ruha benzetmesi şairin tabiat unsurlarından etkilendiğini göstermektedir. Bu etkiyi daha çok şairin siyasi bir tema ile iç içe geçmiş şiirlerinde görmek mümkündür.

Hüseyin Münzevî'nin şiirlerine etki eden temalara ulaşabilmek amacıyla, şiirleri derinlemesine bir çözümlemeye ihtiyaç vardır. Şairin duygu ve düşünce dünyasını etkileyen unsurların, onun şiirindeki biçim, dil, musiki, tema gibi kavramları da etkileyeceği bilindiğine göre, şiirlerin analizinde şairin kişiliği, fikri dünyası, gözlem ve tecrübelerinin de incelenmesi gerekmektedir. Bu amaçla Münzevî'nin şiirlerinden bazı örnekler verilmesi yerinde olacaktır.

Münzevî'nin şiir külliyyatında gazellerinin yanı sıra Nîmât ve Şî'r-i Sepîd üslubunda yazdığı şiirler, kaside, mesnevi, rubai ve dörtlükler yer almaktadır. Gençlik yıllarında yazdığı gazellerde daha umutsuz ve karamsar bir portre çizen şair, sonraki dönemlerde kaleme aldığı şiirlerinde ise bu umutsuz ruh hâli kimi zaman umudu ve vazgeçmeyişi içinde barındırmış ve böylece paradoks içinde kalmış bir insan imgesi resmetmiştir. Münzevî'nin, yaygın olarak "Ay ve Kaplan" ismiyle bilinen meşhur gazelinde umut ve umutsuzluk ikilemi yoğun bir şekilde hissedilmektedir. Ulaşılmaması güç uzaklara yönelen bir insanın hayali kaplan metaforu ile simgeleştirilmiştir. İnsanoğlu, kaderin uzlaşmayan tarafını tecrübe etse de yine de amacından vazgeçmez. Adeta umutsuz bir umuda sarılıştır onunkisi. Kaplan, kavuşmak ve erişmek isteyen kişiyi, ay ise varılması gereken hedefi temsil eder. Kaplanın rüyası ulaşılmaması güç ve imkânsız bir maksada doğrudur:

<i>Kaplanımın ham hayali aya sıçramaktı Ve ayı yücelerden yeryüzüne taşımaktı</i>	خیال خام پلنگ من به سوی ماه جهیدن بود و ماه را ز بلندایش به روی خاک کشیدن بود
<i>Benim kaplanım -mağrur gönlüm- uçtu ve boşluğa pençe attı Halbuki aşk -benim yüce ayım- ulaşılmaz ötelerdeydi</i>	پلنگ من - دل مغرورم - پرید و پنجه به خالی زد که عشق - ماه بلند من - و رای دست رسیدن بود
<i>Goncagül! Hoşça kal, sana kavuşma anı Görmek ve dermek, vesvesenin başlangıcı olsa da bende.</i>	گل شکفته! خداحافظ، اگر چه لحظه دیدارت شروع وسوسه ای در من به نام دیدن و چیدن بود
<i>Sen ve ben o iki çizgiyiz, evet -çaresizliğe eş değer- İkimizin de başından beri kabulümüz, birbirimize kavuşmamaktı</i>	من و تو آن دو خطیم، آری - موازیان به ناچاری - که هر دو باورمان ز آغاز، به یکدیگر نرسیدن بود
<i>Hiçbir ölü çiçek tekrar açılmadıysa da Gelin çiçeğinde bahar, her dem tazelenmekte idi.</i>	اگر چه هیچ گل مرده دوباره زنده نشد اما بهار در گل شیپوری، مدام گرم دمیدن بود
<i>Şarap diledim ama ömrüm zehir kustu ağzıma Hilekâr ve hokkabazın bahanesi içtmemekti</i>	شراب خواستم و عمرم، شرنگ ریخت به کام من فریبکار دغل پیشه، بهانه اش نشنیدن بود
<i>Ne hazin bir yazgı ki küçük ipek böceği Ömrü boyunca koza örer, halbuki aklında olan uçmaktı</i>	چه سرنوشت غم انگیزی که کرم کوچک ابریشم تمام عمر قفس می بافت ولی به فکر پریدن بود
(Münzevî, 1398, s. 331)	

Kaplan metaforu hırsı ve aĝgözlülüğü sembolize eder. Aslında İnan edebiyatında bu metaforu kullanan ilk ve tek kişi Hüseyin Münzevî deĝildir. İnanlı oyun yazarı Bijen Müfid de (1935-1984)

“*Mâh û Peleng (Ay ve Kaplan)*” isimli tiyatro eserinde aya kavuşmaya çalışan –her ne kadar bu kavuşmanın mümkün olmadığını bilse de- âşık bir kaplanın hayalini/rüyasını kaleme alır (Müfid, 1346). Kaplan metaforuna Ay ve Kaplan efsanesini göz önünde bulundurmadan bakılacak olursa kaplanın tutkuyu ve öfkeyi temsil ettiği görülecektir. Nitekim İngiliz şair William Blake’in (1757-1827), “*The Tyger (Kaplan)*” şiiri bu temsili en iyi yansıtan örneklerden biridir.

Münzevî’nin bir diğer gazelinde ise onun toplumsal sorunlara bakışını görmek mümkündür. Bu gazel, yazıldığı dönem itibarıyla, şairin gençlik şiirleri arasında yer almaktadır. Genel olarak karamsar bir ruh hâlinin sonucunda kaleme alındığı izlenimini uyandırmaktadır. Şair bu gazelinde halkın yorgunluğunu ve kurtuluş ümidinin kalmadığını ele alır:

<i>Nağmeye hasret, velveleden yorgunuz. Ne suskunluğa sabrımız, ne de konuşmaya mecalimiz var.</i>	از زمزمه دلتنگیم، از همهمه بیزاریم نه طاقت خاموشی، نه تاب سخن داریم
<i>Perişanlık enkazındayız nereye kaçalım? Şaşkınlık hengâmındayız kime sığınalım?</i>	آوار پریشانی ست، رو سوی چه بگیریم؟ هنگامه ی حیرانی ست، خود را به که بسپاریم؟
<i>Binlerce “acaba” galesi, binlerce ‘ancak’ vesvesesi Körüz görmüyoruz yoksa hepimiz hasta mıyız</i>	تشویش هزار «آیا»، وسواس هزار «اما» کوریم و نمی بینیم، ورنه همه بیماریم
<i>Bahçenin şâşaalı devri hatırımızdan gitmiş Şimdi yan yana kurumuş ve meyvesiziz.</i>	دوران شکوه باغ، از خاطرمان رفته ست امروز که صف در صف، خشکیده و بی باریم
<i>Heyhât, şimdi o kıymetli varlığı kaybettik Kılıcz ama kesmıyoruz, bulutuz ama yağmıyoruz</i>	درده که هدر دادیم آن ذاتی گرامی را تیغیم و نمی بریم، ابریم و نمی باریم
<i>Uyanıklığımızın uykudan olduğunu biz kendimiz bilemedik “Uyanık mısınız?” diye sordular, “Evet, uyanıçız.” dedik</i>	ما خویش ندانستیم بیداری مان از خواب گفتند که بیدارید، گفتیم بیداریم!
<i>Ben, senin yolunu kapattım, sen benim yolumu. Hepimiz duvar olunca kurtuluş ümidi olmaz</i>	من راه تو را بسته، تو راه مرا بسته امید رهایی نیست وقتی همه دیواریم
(Münzevî, 1398, s. 51)	

Münzevî’nin bireysel olandan toplumsala doğru kolayca evrilebilen üslûbu, şiirlerinin dönemin diğer şairlerinin şiirlerine kıyasla daha ayırt edici bir özellik taşımasını sağlamıştır. Şair lirik bir şiir yazarken birdenbire okuyucuya bir uyarı verircesine ona acıyı ve korkuyu hatırlatır. “*Dikkat!*” isimli şiirinde bu ifade açık olarak görülmektedir. Münzevî’nin, aslında sevgiliyi mi yoksa bir kutsalı ya da hayali veya gerçek bir kişiyi mi tasvir ettiği tam olarak bilinmese de bunu kendi yaşamında konumlandırmaya çalışırken, bir anda “*kırmızı kadifenin üzerindeki kanlı damla*” dan bahsederek şiirini sonlandırır ve bu durum okurda bir şaşkınlık hâli bırakır:

<i>Seni neyin yanına bırakayım ki Duruşunun güzelliği bozulmasın?</i>	تو را کنار چه بگذارم؟ که یکدستی چشم اندازت به هم نخورد؟
<i>Mutfaktaki bir şiir kitabına mı?</i>	در آشپزخانه کتاب شعری
<i>Kitaplıktaki vazoya mı?</i>	در کتابخانه گلدان گل

<i>Seradaki bin darbeli santura mı?</i>	در گلخانه سنتوری هزار زخم
<i>Meyhanedeki güneşe dönük seccadeye mi?</i>	و در شرابخانه سجاده ی آفتاب رو
<i>Bununla beraber en güzel çerçeven Defterlerin, vazoların Santurların ve seccadelerin arasında Senin için sereceğim bir yataktır</i>	با این همه زیباترین قاب تو بستری ست که میان دفتر ها و گلدان ها و سنتور ها و سجاده ها برایت می گستم
<i>Her manzarayı güzelleştirebilirsin</i>	توانی هر منظره را زیبا کنی
<i>Ancak dikkat!</i>	اما هشدار!
<i>Çimenlikteki kanlı damla Kırmızı kadifenin üzerindeki Kanlı damladan daha kırmızıdır.</i>	که قطره خونی در چمنزار سرخ تر از قطره خونی بر مخمل سرخ است
	(Münzevî, 1398, s. 905-906)

Münzevî, şiiirlerinde bazı kelimelere diğerlerine nazaran daha çok yer verdiği ve bu kelimeleri kendine has imgelemlerle kullandığı dikkat çekmektedir. ‘Kan’ kelimesi, Münzevî’nin şiiirlerinde en sık kullandığı kelimelerin başında gelmektedir. Bunun dışında şairin şiiirlerinde sıklıkla kullandığı kelimeler arasında güneş, bahar, tomurcuk, ağaç, filiz, mevsim, ümit, karanlık, keder, hasret, hicran, suskunluk, uyku ve uyanıklık, gömlek, sır... zikredilebilir.

Kan, şairin zihninde ölümü çağırıştırır. Ölüm kavramı kanın kırmızı rengi, kokusu ve akışıyla temsil edilir. Aynı zamanda kan kalıcılığı, unutulmazlığı ve silinmez bir hafızayı temsil eder. Bu yüzden kan imgesi ile başlayan “Bugünü” isimli şiiirin, hatırlayış ile bitmesi tesadüfi değildir:

<i>Kan lekeleri suda çözülmeyecek</i>	لکه های خون در آب حل نخواهند شد
<i>Bugün nasıl bir gün ki Vücutlar ve gömlekler Yara ve dikişleri değişiyorlar?</i>	امروز چه روزی ست که تن ها و پیرهن ها زخم ها و وصله ها را معاوضه می کنند؟
<i>Şakaklardaki iki sihirli elin basıncı Beyinlerin gri kıvrımlarını düzleştirmeden önce</i>	پیش از آن که فشار دو دست افسونگر بر شقیقه ها مغزها را از چین های خاکستری صاف کند
<i>Bugünü hatırlayalım</i>	امروز را به خاطر بسپاریم
<i>Yazları ısıtıyor Ve yanan onuncu mumu da Söndürüyor</i>	که تابستان گرمش می شود و دهمین شمع روشن را نیز خاموش می کند
<i>Cumartesi gök kubbeden aşağı iniyor Dünyanın kalbinde yeşeren Çemen otunu dermeye gidiyor</i>	شنبه از گنبد فرود می آید و به چیدن شنبلیلی می رود که از قلب جهان روییده است

<i>Bugün nasıl bir gün!</i>	چه روزی ست امروز!
<i>Kahverengi</i>	قهوه ای
<i>Tek kişilik</i>	منفرد
<i>Acı</i>	تلخ
<i>Itırlı</i>	معطر
<i>Bugünü hatırlayalım.</i>	امروز را به خاطر بسپاریم
	(Münzevî, 1398, s. 901-902)

Münzevî, “Alevleniyorum” isimli başka bir şiirinde ise kan kelimesini dönüştürerek, ona vazgeçmeyişi ve mücadele imgesi olarak şiirinde yer veriyor:

<i>Safdilliler,</i>	ساده لوحان اند
<i>Rüzgârgülünü</i>	که فانوس آبی را
<i>Rüzgârdan korkutuyorlar</i>	از نسیم می ترسانند
<i>Kan yakıyor ve</i>	خون می سوزانم و
<i>Alevleniyorum</i>	شعله می کشم
<i>Kalıyorum!</i>	می مانم!
	(Münzevî, 1398, s. 893)

Şair, “*Hangi Ehrimen*” isimli şiirinde yine kan imgesinden yararlanmaktadır. Kan, doğum ve ölüm ekseninde bir hareketi yansıtır. Şairin bu şiirinde aynı zamanda İran mitolojisinden etkilendiği ve şiirlerinde mitolojik kültürün öğelerine sıkça yer verdiği görülüyor:

<i>Gece bir şiire gebe Zâl'ın genç elleri Rûdâbe'nin yarık karnından Gözyaşı ve kanla beraber Cansız cenini çıkarmak için</i>	آیستن شعرى ست شب تا دست های جوان پیرزاد از پهلوی دریده ی رودابه همراه اشک و خون جنینی بی جان بیرون کشد
<i>Şüphesiz Tanrılar, En güzel çocuklarını Günah yataklarında yaratıyorlar</i>	بی شک، خدایان زیباترین فرزندان شان را در بسترهای گناه می سازند
<i>Ancak bu erlik suyu, Saat kaçta oluştu da Kaderinin düşüşü Kuyu kazma zahmetini Üvey kardeşin ellerinden alıyor Ve Heft Hân'ın büyüsinü Sonsuza dek bozulmadan bırakıyor</i>	اما این نطفه در کدام ساعت بسته شد که سقط سرنوشتش رنج کندن چاه را از روی دست های نابردار بر می دارد و طلسم هفت خوان را تا ابد، ناگشوده می گذارد

<i>Simurgun kanadı yerine Hangi Ehrimen'in tüyünü Ateşe atmıştık?</i>	آیا به جای پر سیمرغ موی کدام اهریمن را در آتش افکنده بودیم؟
	(Münzevî, 1398, s. 895)

Münzevî bu şiirinde İran mitolojik anlatılarından olan Zâl ile Rûdâbe hikâyesine yer vermektedir. Zâl, albino olarak doğduğu için babası onu istemez ve Zâl'ı Elborz Dağı'na götürüp bırakır. Burada Simurg adında efsanevi bir kuş tarafından yetiştirilen Zâl'ın, büyüyüp güzel bir genç olduğu haberini alan babası onu tekrardan yanına çağırır. Simurg ise Zâl ile olan veda anında bir tüyünü kopararak ona verir. Ne zaman bir ihtiyacı olsa bu tüyü ateşe atmasını ona söyler. Hikâyenin devamında Zâl ve Rûdâbe birbirine âşık olur ve Rûdâbe, Zâl'dan bir çocuk dünyaya getirir. Şiirde Zâl'ın Rûdâbe'den olan çocuğunun doğumuna ve bu çocuğun kaderine işaret edilir.

Münzevî'nin şiirinde aşk kendine has bir dil ile tasvir edilmektedir. Onun şiirinde maşukun teşbihi her ne kadar geleneksel İran şiirinin bir yansıması olsa da kendinden önceki hiçbir yenilikçi şairin yapamadığı biçimde sevgilinin vasıflarını ve niteliklerini beyan eder (Feyz Âbâdî, 1389, s: 62). Burada değinilmesi gereken önemli bir husus ise ağırlıklı olarak aşk temasının işlendiği şiirlerde şairin geometrik eğriler ve şekillere yer verdiği'dir. Bu geometrik şekillerin onun şiirinde bir kavuşma/kavuşamama imgesini temsil ettiğini okuyucuya düşündürülebilir:

<i>Santuru ayağımın altına alıyorum Raftan indirmek için sana İnsanlığın hançeresinde söylenmiş En eski şarkıyı.</i>	سنتوری زیر پا می گذارم تا برای تو از رف پایین آرم قدیمی ترین ترانه ای را که گلوی انسانی خوانده است
<i>İlk şair, ilk ahını Senin için çekti</i>	نخستین شاعر نخستین آهش را برای تو کشید
<i>Ve ilkel insan ilk gülü Duvara yanaklarının utangaçlığıyla Resmetti.</i>	و انسانی غارنشین نخستین گل را به دیوار با شرم گونه های تو تصویر کرد
<i>Aşktan doğdun</i>	از عشق زاده شدی
<i>Kendinde büyüdüün</i>	در خویش قد کشیدی
<i>Ölümlle övündün</i>	با مرگ بالیدی
<i>Üçgenin ortasında durmuşsun Çizgisel kesişme noktasındaki Gerçek açılardan Birbirine kavuşmuş.</i>	میان مثلث استاده ای در نقطه ی تلاقی خطوطی که از زوایای حقیقت به هم رسیده اند
<i>Seni nasıl adlandırayım? Pencereyi bahçeye açması için Onun pır pır eden sesi Senin nağmelerine benziyor Özleyiş akşamlarındaki</i>	تو را چه بنامم؟ تا دریچه را رو به باغی بگشاید که صدای پرپر شدنش به زمزمه های تو در عصرهای دلتنگی می ماند

<p><i>İsmîn bir sırdır Taşı rüzgâra Rüzgârı tufana dönüştürür Ve İbrahim'in gül bahçesine ateş fırlatır</i></p>	<p>نامت، رازی ست که سنگ را به نسیم و نسیم را به توفان بدل می کند و آتش در گلستان ابراهیم می افکند</p>
<p><i>Adını ağzıma almaya Cesaretim yok Sana baktığımda ölüyorum.</i></p>	<p>مرا زهره ی آن نیست که نامت را به زبان آرم در تو می نگرم و می میرم</p>
	(Münzevî, 1398, s. 884-886)

Sonuç

Sîmîn Behbehânî ile birlikte modern İran şiirinin gazel sultanı olarak anılan Hüseyin Münzevî, Nîmâî ve Şî'r-i Sepid etkisinde kaleme aldığı şiirlerini dil, üslûp, biçim, tema ve içerikte birtakım yenilikler getirmek suretiyle kurgulamıştır. Bu makalede, şairin üslubu hakkında kanaat sahibi olunabilmesi için şiirlerinden bazı örnekler verilmiştir. Genel olarak gazellerinde ve sonraki dönem yazdığı serbest şiirlerinde varoluş sancısını, bireyin toplumdaki huzursuzluğunu ve başıboşluğunu aktarır. Ancak bu umutsuz ve karamsar atmosfere rağmen şair, umudun ve vazgeçmeyişi işlendiği şiirlerinin zemini dikkatli bir duyarlılıkla oluşturur. Bu nedenle şairin direnen bir zihniyete sahip olduğunu söylemek mümkündür. Şiirlerinin dili ve yapısı incelendiğinde genel itibarıyla yeni bir biçimin etkisinde yazıldığı söylenebilir. Gazellerin beyit sayılarının uzun ya da kısa oluşu, herhangi bir ölçüyle sınırlandırılmayışı, kendisine dek kullanılmayan alışılmadık teşbihler, günlük konuşma diline yakınlık Münzevî'nin şiirinin göze çarpan özellikleri olarak ön plana çıkmaktadır. Bazı gazellerin beyit sayıları oldukça uzun iken, Nîmâî tarzındaki bazı şiirleri ise bir mısradaki yalnızca bir kelime olacak şekilde yazmayı tercih etmiştir. Bu nedenle şairin biçim yönünden serbest davrandığı görülebilir. Sonuç olarak modern İran şiirinde Hüseyin Münzevî'nin şiirleri için umudun ve direnişin meşalesini karanlıklarda yakma çabasının yorgunluğunu yaşayan bir şairin kendi yalnızlığında kayboluşunun yansımasıdır denilebilir.

Extended Abstract

Considered one of the important representatives of modern Iranian poetry in the field of Sonnet, Hossein Monzavi was born in a family that was interested in poetry. His father, Mohammed Monzavi, who was a teacher, and his mother, Fateme Tavakkoliyan (Monzavi), who was a housewife, were always interested in poetry. The poet grew up listening to the poems that his father recorded in a notebook and the stories told by his mother, and thus he met poetry at a very early age. After a love affair, he left his education at the Department of Persian Language and Literature at Tehran University. He was awarded the Forugh Farrokhzad Poetry Award with his first poetry book titled "*Hanjare-e Zakhmi-e Taghazzol*" published in 1971. Many of the poems in this book of poetry were written by the poet when he was just nineteen - twenty years old. This situation caused the literary critics of the period to talk about Monzavi as a promising young poet. Monzavi, one of the strict followers of the Nimai poetry style, became more famous as a 'modern Sonnet poet' and made a name for himself with his search for innovation in this field. Monzavi was able to understand the Nimai poetry correctly and to apply Nima Yooshij's views on modern poetry correctly in his own poetry. The most prominent features of Monzavi's poetry are as follows: Being influenced by heroic narratives and legends, benefiting from everyday speech and archaic words, avoiding repetition, searching for a new language and style, Sonnets song in Neoclassical style

and the description of the beloved in classical poetry. on the contrary, the need to create a new and different beloved with its own characteristics. The truth of Hossein Monzavi's poetry, who is also a reflective poet, is love. Love almost surrounded his poetry with all its existence. Even if he writes poems in a social realist or philosophical style, these are essentially poems translated and wrapped by love. When the poet's poems with different main ideas are examined, it is revealed that the word he uses most is 'blood'. The fact that the poet is so intimate with this word gives rise to the idea that the 'thought of death' in his poems predominates. The pain he felt for his brother Hasan Monzavi's death by being shot can be mentioned in the fact that death comes to the fore as one of the main themes in his poems. Because the poet was very affected by this death and pointed to his 'young death' in some of his poems. In this context, he wrote seven poems for his brother, who was greatly influenced by his death, in his poetry book titled "*Ba Eshq dar Havali-e Faje-e*" (With love around Calamity), published in 1992. At the same time, the poet dedicated his second book of poems called "*Safarkhan*", a long poem he wrote in the style of Nimai, to his brother and political prisoner Safar Ghahramaniyan. Among the other works of the poet, the following can be mentioned: "*Az Kahroba va Kafour*" (From amber and camphor), "*Az Terme va Taghazzol*" (From terme ve sonnet writing), "*Az Shokaran va Shekar*" (From Poison and Sugar), "*Ba Eshq Tab Miavaram*" (I endure with love) and "*Az Khamoushiha va Faramoushiha*" (From blackouts and forgetfulness). Apart from these, the poet has a Turkish poetry book called "Duman", which was not published for many years and was published quite late, and a poetry analysis compiled from Turkish poems by poets from Zanjan.

The poet Monzavi drew attention not only with his amorous poems in the type of Sonnet, but also with his song writing. Many of the songs written by Monzavi have been performed by some Iranian artists such as Kourosh Yaghmaei, Marjan, Iraj and Homayoun Shajarian. Iranian writer and poet Nader Naderpour lists four generations of poets with a distinctive style in today's Sonnet as follows: "Although these four poets do not have their signatures under their poems, it can be understood which poet these Sonnets belong to. They are Shahriar from the first generation, Simin Behbahani from the second generation, Manuchehr Sheybani from the third generation and Hossein Monzavi from the fourth generation, respectively." The poet, who was told by his relatives that he suffered from some mental and physical illnesses in the last years of his life, has a daughter named Gazaal from his marriage that lasted a few years. He died in Zanjan in 2004 at the age of fifty-eight.

Kaynakça

- Fethî, M. (1397). *Gorihten der Meh – Berresî-yi Zindegî, Şî'r ve Gazel-i Hüseyin Münzevî*, İntişârât-ı Nigâh.
- Feyz Âbâdî, M. (1389). *Nakd ve Tahlil-i Derûnmâyehâ-yi Eş'âr-i Hüseyin Münzevî*, Dânişgâh-i Yezd, Gurûh-i Zebân ve Edebiyat-ı Farsî, Pâyân-nâme-i Kârşînâsî-yi Erşed.
- Kazimî, R. (1388). *Sîb-i Nukre-i Mâh: Nakd-i Gazelhâ-yi Hüseyin Münzevî*, İntişârât-ı Morvârid.
- Lengerûdî, Şems (1397). *Tarih-i Tahlilî-yi Şî'r-i Nov*, c. 4, Neşr-i Merkez.
- Mecîd Âbâdî, A. (1398). *Horşidhâ-yi Hemîşe*, Sîb-i Sorh.
- Müfid, B. (1346). *Mâh û Peleng*. Şiraz: Sâzmân-ı Ceşn-i Hüner.
- Münzevî, H., (1388). *Tiğ-i Zeng Zede*, İntişârât-ı Âferînîş.
- Münzevî, H., (1398). *Mecmu'â-yi Eş'âr-i Hüseyin Münzevî*, İntişârât-ı Nigâh.
- Rehberiyân, M. R., (1400). *Der Serâb-i Emn û Eman – Zindegî ve Şî'r-i Hüseyin Münzevî*, İntişârât-ı Sâlis.